

Strategies for Promoting Students' Individual and National Identity

Abd, Ihamid Asemandareh ^{1*}, Mansor Bakht ²

1 Master of Educational Management, Shahid Madani University of Azerbaijan, Tabriz, Iran

2 Master of Educational Management, Sistan and Baluchestan University, Zahedan, Iran

* **Corresponding author:** Master of Educational Management, Shahid Madani University of Azerbaijan, Tabriz, Iran

Received: 2021-05-20

Accepted: 2021-05-26

Abstract

People's knowledge and belief in their individual and national identity is affected by socio-cultural conditions, teachings and educational methods and values introduced to them. Therefore, individual and national identity is derived from different identities that different individual and social conditions, factors and roles are directly or indirectly involved in its formation and crystallization. Therefore, the goal of family, school and community performance is to cultivate the identity of people who are socially worthy, psychologically balanced and behaviorally compatible. The present research is of fundamental-theoretical type and the applied version is descriptive-analytical. In order to collect information, library method and receipt method are used and research sources include written and unwritten works. According to the study of identity in this study, various factors affect national and individual identity, the most important of which is family, school and society, and what plays a significant role in the personality and future of students is the issue of identity.

Keywords: Identity, Family, Descriptive-analytical

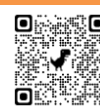
© 2019 Journal of New Approach to Children's Education (JNACE)

This work is published under CC BY-NC 4.0 license.

© 2022 The Authors.

How to Cite This Article: Asemandareh, A. (2022). Strategies for Promoting Students' Individual and National Identity. *JNACE*, 4(1): 8-15.

راهکارهای ارتقای هویت فردی و ملی دانش آموزان

عبدالحمید آسمان دره*^۱، منصور بخت^۲

^۱ دانش آموخته مدیریت آموزشی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز ایران

^۲ دانش آموخته مدیریت آموزشی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

* نویسنده مسئول: دانش آموخته مدیریت آموزشی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز ایران

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۳/۰۵

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۲/۳۰

چکیده

شناخت و باور افراد نسبت به هویت فردی و ملی خود متأثر از شرایط فرهنگی - اجتماعی، آموزه ها و شیوه های تربیتی و ارزش های معرفی شده به آنان است. لذا هویت فردی و ملی برآمده از هویت های مختلف است که شرایط، عوامل و نقش های مختلف فردی و اجتماعی در تکوین و تبلور آن به طور مستقیم یا غیرمستقیم دخیل هستند. از این رو غایت عملکرد خانواده، مدرسه و جامعه پرورش هویت افرادی است که به لحاظ اجتماعی شایسته، به لحاظ روانی متعادل و از نظر رفتاری سازگار باشند. پژوهش حاضر از نوع بنیادی - نظری است و ورش به کار برده شده توصیفی - تحلیلی می باشد. به منظور گردآوری اطلاعات از روش کتابخانه ای و فیش برداری استفاده شده و منابع تحقیق شامل آثار مکتوب و غیرمکتوب می باشد. براساس بررسی هویت در این پژوهش، عوامل مختلفی بر هویت ملی و فردی تأثیر گذار است که مهمترین آن خانواده، مدرسه و جامعه می باشد و آنچه بر شخصیت و آینده دانش آموزان نقش بسزایی دارد، مسئله هویت می باشد.

واژگان کلیدی: هویت، خانواده، توصیفی - تحلیلی

تمامی حقوق نشر برای فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان محفوظ است.

شیوه استناد به این مقاله: آسمان دره، ع (۱۴۰۱) راهکارهای ارتقای هویت فردی و ملی دانش آموزان. فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان،

(۱۴): ۸-۱۵

مقدمه

گسترش و نوسازی هویت فرهنگی^۳ - دست یابی به تصویری مطلوب از خویشتن و ایجاد سلامت روانی در فرد^۴ - ثبات، توسعه، پیشرفت و توفیق جامعه ی مدنی. از این رو آموزش و پرورش باید پاسخ گوی نیازهای فردی و جمعی زمان خود باشد. عدم پویایی و ناتوانی نهادهای پرورشی و آموزشی در برآوردن نیازها، به پیدایش یکی از بزرگترین معضلات یعنی بی هویتی نسل جوان و جوان منجر می شود که در قالب جریان های وسیعی چون الیناسیون، پوچ گرایی، نژادپرستی، مدرک گرایی و نظایر آن تجلی می یابد[۱].

تربیت نیروهای کارآمدی که باورها، گرایش ها و تمایلات لازم را برای پیشرفت و توسعه ی پایدار یک جامعه در همه ی عرصه های فرهنگی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و... داشته باشد، رسالت آموزش و پرورش هر کشور به شمار می آید و تحقق آن مستلزم شکل گیری هویت ملی در تربیت یافتگان (دانش آموزان) است شکل گیری هویت فردی و ملی در دانش آموزان امروز، در زمینه های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و ... تاثیرات بسیاری بر فرد و جامعه ی فردا دارد که از جمله مهمترین آن عبارتند از^۱ - دست یابی به وفاق و وحدت ملی^۲ -

خودشناسی (هویت فردی و در عرصه جامعه به هویت ملی می رسد) [۲].

از میان روانشناسان، اریکسون بر مفاهیم هویت (حس درونی که علی رغم تغییرات خارجی، ثابت می ماند) بحران هویت و آشفتگی هویت تأکید می کند. از نظر وی بحران هویت منحصر به دوره نوجوانی یا جوانی نیست و امکان دارد برای هر فردی روی دهد. اریکسون معتقد است که عمده ترین تکلیف یک نوجوان حل بحران هویت در برابر سردرگمی نقش است. به منظور دستیابی به هویتی کم و بیش با ثبات، نوجوان باید نیازها، آرزوها و توانایی های خود را به شکل تازه ای سازمان دهی کند، تا از این طریق بتواند خود را با انتظارات موجود در جامعه وفق دهد [۳].

در جامعه ی امروزی، انسان از ابعاد گوناگون مورد مطالعه قرار گرفته است. از آنجا که هویت بخش مهمی از وجود انسان است و زندگی شخصی و اجتماعی هر شخص تحت تاثیر هویت آن است، بررسی هویت افراد بسیار مورد توجه قرار گرفته است. ایران جامعه ی در حال گذار و یا در حال توسعه است. در چنین جامعه ای به دلیل فروپاشی نظام ها و ساختارهای سنتی نظیر اجتماعات عشایری و روستایی و گسترش شهرنشینی، تحرکات جمعیتی و اجتماعی و تشدید تعاملات بین افراد، فرهنگ ها، اقوام و ملل متفاوت، اغلب افراد به ویژه جوانان و دانش آموزان در برابر الگوهای فردی، محلی، ملی و جهانی متفاوت و بعضاً متعارضی قرار گرفته اند. بسیاری از دانش آموزان با کنده شدن از بنیادهای سنتی و در شرایط ضعف یا نبود ساختارهای نوین مدنی و یا عدم تشخیص الگوهای مناسب، دچار تعارض، سر در گمی و بلاتکلیفی می شوند و خود را در تعارض با ارزش های فردی، سنتی و مدرن می بینند. در چنین شرایطی است که آنومی یا نابسامانی اجتماعی زمینه لازم را برای پیدایش بحران هویت پدید می آورد [۳].

دانش آموزان از سویی به عنوان یک گروه خاص در جامعه بیش از سایر گروه ها گریبانگیر انتخاب و داشتن هویت هستند، و از سوی دیگر در دوره پنجم زندگی قرار دارند که مهم ترین ویژگی این دوره بحران هویت است. از سوی دیگر مهم ترین پیامد بحران هویت برای دانش آموزان، بیگانگی در برابر فرهنگ بیگانه و غرب و پذیرش بی چون و چرای هر آن چیزی است که از فراسوی مرزهای ملی سرازیر می شود، و با توجه به نبود الگوهای مناسب رفتار و کنش برای آنها، بستر و زمینه ی هر گونه رفتار بزهکارانه و ناپهناج پدید می آید و سدی در برابر شکوفایی و خلاقیت و نوآوری ایجاد می کند بنابراین تقویت و ارتقای سطح هویت فردی و ملی در نظام آموزشی از اهمیت والایی برخوردار است چرا که دستیابی به این مهم می تواند در

دانشمندان علوم اجتماعی و روان شناسی، تعریف یکسانی از هویت ندارند، ولی آنچه در این باره مسلم به نظر میرسد، این است که هویت، رابطه مستقیم و انطباق نسبتاً جامعی با فرهنگ هر فرد و جامعه دارد. همه تعاریف موجود درباره هویت، برخلاف پراکندگی در شیوه پرداخت واژگان و تنظیم عبارت ها و اصطلاحات، از پارادایم واحدی پیروی می کنند و آن این است که: هویت، تعریفی است که می توان براساس ارزش ها، باورها، آداب، سنن، هنجارها و ...، از یک فرد یا جامعه ارائه کرد. به تعبیر دیگر، هویت برآیند چپستی فرهنگی هر فرد یا جامعه و ردپایی است که فرهنگ در مسیر عبور تاریخی خود بر جای می گذارد. از این رو هویت در واقع حاصل جمع عناصر فرهنگی فرد یا جامعه است. هویت در فرهنگ معین این چنین تعریف شده است: "آنچه موجب شناسای فرد باشد." براساس این تعریف، یک خود وجود دارد و یک دیگری، از این رو هویت در تعارض و اختلاف با دیگران پا به عرصه مطالعات اجتماعی و فرهنگی می گذارد.

بندورا^۱ (۱۹۸۶) بر اهمیت مشاهده و الگوبرداری در شکل گیری رفتار کودکان و نوجوانان و انتخاب راه زندگی از این طریق تأکید نمود. الگوهایی که فرد از محیط می گیرد، به صورت فرایند اجتماعی شدن در می آید و عادات رفتاری فرد را می سازد. اولین منبع این الگوبرداری خانواده است. طبق نظریه اریکسون هر چند تجربیات کودکان در شکل گیری هویت نقش مهمی دارد، این تاثیر قطعی نیست و فرایند هویت یابی جریان طولانی مدت است. به عبارتی، وی معتقد به پویایی هویت است و بیان می کند که، فرایند هویت یابی فرایندی است که بر پایه تجربیات کودکی شکل می گیرد، ولی هویت نهایی که در پایان دوره نوجوانی تثبیت می شود، بالاتر از هر شناخت منفردی است که فرد در گذشته از خود داشته است [۲].

امر خطیر هویت یابی فرزندان این مرز و بوم، توجه علمی - کاربردی به فرهنگ و هویت ایرانی را در نهاد آموزش و پرورش می طلبد اما از نظر عملی، فعالیت خاصی در معرفی هویت فردی و ملی ایرانی به نسل جوان و ایجاد تعلق خاطر به آن صورت نگرفته است.

بیان مسئله

من کیستم؟ سوالی است که نه تنها بزرگترین فیلسوفان در تمام جهان و تمام ادوار و همه ادیان و مکاتب و فرهنگ ها به دنبال پاسخ دادن به آن بوده و هستند بلکه همه ابنا آدمی به فراخور وسع و درک خود مستمراً در پی پاسخ آن هستند. در عصر جهانی شدن، هویت برگرفته از فرهنگ های گوناگون است و تلاش برای پاسخ به سوال "من کیستم" در عرصه فردی به

آموزان [۱۰]، تحلیل مسئله هویت ملی دانش آموزان [۱۱] و تحلیل ارتقای هویت فردی در رشته علوم تربیتی [۸]. یکی از بهترین روش‌های پژوهش پیرامون هویت فردی و ملی دانش آموزان، استفاده از نظرات پژوهشگران موفق است. با توجه به اینکه مسائل مربوط به هویت فردی و ملی دانش آموزان ابعاد و جنبه‌های مختلفی را در بر می‌گیرد، لذا ارائه‌ی اطلاعات جامع از فاکتورهای تحقیقاتی مربوط به آن دشوار است [۱۲].

از نظر مهرداد [۵]، پژوهش پیرامون هویت فردی و ملی دانش آموزان خودگزینی^۲ و خود هدایتی^۳ است، که دارای ساختار و قاعده می‌باشد؛ قاعده‌ای که حاصل تراوش ذهن اندیشمندان است، ماهیتی متفاوت و پیامدهای آموزشی سودمندی دارد [۱۳]. تاکنون در جامعه ما درباره‌ی مسئله هویت فردی و ملی دانش آموزان بررسی چندانی صورت نگرفته است فقدان ابزار مناسب برای ارزیابی پژوهش‌های صورت گرفته و استفاده از آن در فعالیت‌های آموزشی، کنفرانس‌ها و فراخوان‌های علمی و آموزشی به شدت به چشم می‌خورد.

مفهوم شناسی هویت و انواع آن

در فرهنگ معین هویت به معنای ذات باری تعالی، هستی، وجود و آنچه موجب شناسایی شخص شود آمده است [۱۴] و در فرهنگ عمید هویت به معنای حقیقت شی یا شخص که مشتمل بر صفات جوهری او باشد، اشاره شده است [۱۵]. می‌توان گفت که هویت به ویژگی‌ها و الگوهای رفتاری اکتسابی فرد، قوم و ملت اشاره دارد که آنها را از دیگر ملل و تمدن‌ها متمایز می‌کند.

براساس نظر گافمن^۴، هویت براساس شرایط اجتماعی فرد و توانایی‌های فردی او شکل می‌گیرد. به اعتقاد جیمزمارسیا هویت درونی، خودجوش و پویاست که از توانایی‌ها، باورها و تجارب گذشته فرد نشئت می‌گیرد. هویت ذاتی شخص نبوده و از طرف جامعه نیز به او تفویض نشده است، بلکه فرایند معناسازی است که براساس یک ویژگی یا مجموعه‌ای از ویژگی‌های به هم پیوسته فرهنگی، طی زندگی روزمره ساخته می‌شود. به نظر چارلز تیلر، برای آنکه بدانیم که هستیم، باید کم و بیش بدانیم چگونه به صورتی که هستیم در آمده ایم [۱۶]. هویت مفهومی گسترده و کلان است که هویت فردی، دینی، جمعی، گروهی، ملی، قومی و فراملی را دربرمی‌گیرد. تردیدی نیست که نوجوانان و جوانان با مسئله شکل‌گیری هویت روبه‌رو هستند و درصد اندکی از آنان که قبلاً مشکلات بیشتری داشته‌اند، در جستجوی هویت، دچار بحران می‌شوند. در چنین وضعیتی این امکان وجود دارد که فرد در جریان دستیابی به

گسترش و نوسازی هویت فرهنگی، تحقق وفاق و وحدت ملی، ثبات، توسعه، پیشرفت و توفیق جامعه مدنی، ایجاد صمیمیت در نظام آموزشی و دستیابی به جهان وطنی نقش بسزایی ایفا کند.

روش تحقیق

در این پژوهش، روش مورد استفاده توصیفی - تحلیلی است. در پژوهش حاضر از مطالعات گسترده در زمینه هویت و بحران‌های همسو با آن اطلاعاتی گردآوری شد. اطلاعات جمع‌آوری شده توسط پژوهشگر جمع‌بندی شده و آنچه با اهمیت به نظر می‌رسید تحلیل گردید.

ادبیات و پیشینه تحقیق

آنچه حائز اهمیت است این است که هویت فردی و ملی دانش آموزان و موضوعات مربوط به آن تاثیر قابل ملاحظه‌ای در مسائل پژوهشی در رشته علوم تربیتی دارد. مسائلی که در این رابطه مورد بحث است شامل موارد زیادی می‌باشد که هر یک رابطه مستقیم و معنا داری با قضیه مذکور دارند. در این میان می‌توان به مقوله ارتقای هویت فردی اشاره نمود. در واقع مقوله ارتقای هویت فردی از دیدگاه پژوهشگران مسئله‌ای غیر قابل اجتناب پیرامون هویت ملی دانش آموزان می‌باشد. باید گفت مسئله ارتقای هویت فردی این موضوع را ثابت می‌کند که می‌توان در رشته علوم تربیتی افق‌های تازه‌ای را بر روی محققین باز کرد [۴].

اگرچه عمده تحقیقات انجام یافته‌ی مرتبط، به چگونگی رابطه در این مقوله پرداخته‌اند، اما مطالعات محدودی به بررسی متغیر-های همبسته با آن اختصاص یافته‌اند که اساس ارائه‌ی یک رویکرد پیشگیرانه و مداخله‌ای مؤثر است، به ویژه آنکه شکل پژوهشگری در رابطه با هویت ملی دانش آموزان و ماهیت آن در سال‌های اخیر تغییر یافته است. اکثر محققان توافق دارند که مبحث هویت ملی دانش آموزان و رابطه آن با ارتقای هویت فردی از مهمترین مسائل مورد انتظار در جامعه پژوهشی است [۱۱].

اثر بخشی رابطه‌های غیر قابل اجتناب هویت ملی دانش آموزان و ارتقای هویت فردی توسط طیف وسیعی از پژوهش‌های علمی و آموزشی گزارش شده است که از جمله آن‌ها به این موارد می‌توان اشاره کرد: بررسی رابطه هویت ملی دانش آموزان و ارتقای هویت فردی [۵، ۶]، اهمیت نگرش پیرامون هویت ملی دانش آموزان [۷]، هویت ملی دانش آموزان و مسائل مرتبط [۸]، مسئله هویت ملی دانش آموزان در علوم تربیتی [۹]، تحلیل ارتقای هویت فردی و رابطه با هویت ملی دانش

۱. هویت تأسیسی: هویت تأسیسی، هویتی است که فرد یا جامعه در ابتدای سازمان دهی توانمندی های خود با استناد ذهنی و عملیاتی به آن، ظهور کردار فردی و جمعی خود را بر پایه آن پایه ریزی کرده است و با استخراج دلایل انگیزشی و ایدئولوژیکی خود از متن این هویت، از آن بهره می جوید.

۲. هویت تدامی: هویت تداومی، هویتی است که پس از آغاز یک فرایند، برای استمرار فرایند یاد شده و به منظور جلوگیری از انحراف آن از مبانی اولیه، باید همپای وضعیت های نوین، حفظ و تداوم یابد.

۳. هویت غایتی: اگر تحولات تاریخی را در یک نمودار خطی فرض کنیم، می توانیم برای فرایندها و گذرهای تاریخی، نقطه ای را در نظر بگیریم که در اندیشه سیاسی از آن به عنوان نقطه آرمانی یا مدینه فاضله یاد می شود و در واقع، هدف هنجاری آن تحولات و رویدادها به شمار می رود. از دیدگاه آسیب شناسی هویت، هر میزان که یک هویت در مرحله تداوم و در نقطه غایت، انطباق جامع و راستینی با هویت تأسیسی داشته باشد، به همان میزان از سلامت محتوا و قالب برخوردار است و تضمین کننده سلامت هنجارها، شیوه ها، طرح ریزی ها و سیاست های خرد و کلان سیاسی، اقتصادی و اجتماعی خواهد بود.

شاخص های بحران هویت از نظر ملوین سیمن عبارت اند از:
احساس بی قدرتی، احساس پوچی، احساس بی معیاری، جامعه گریزی، جدایی از خویشتن.
انجمن روانشناسی امریکا علایمی برای بحران هویت مشخص کرده است که به آن ها اشاره می گردد:

۱. تردید در اهداف بلند مدت
  ۲. تردید در انتخاب شغل
  ۳. تردید در الگوی رفاقت
  ۴. تردید در تمایل و رفتار جنسی
  ۵. تردید در تشخیص مذهبی
  ۶. تردید در تعهد گروهی
  ۷. تردید در نظام ارزش های اخلاقی
- انجمن مذکور برای کسانی که احساس هویت دارند ویژگی هایی برشمرده است: ۱. داشتن تقابل و تعامل اجتماعی- روانی. ۲. متمایز دانستن خود از دیگران. ۳. تصور فرد از خود همانند تصور دیگران از اوست. ۴. متمایز دانستن خود از دیگران. ۵. داشتن ثبات رای در حد معقول.

بحث و نتیجه گیری

هویت فردی و ملی دانش آموزان با توجه به نقش سازنده آنان در سرنوشت آینده کشور اهمیت زیادی داشته و از مباحث مهم و

نظام ارزشی، هدف های زندگی و باورهای دینی و اجتماعی به اسارت باورها، اهداف و عملکردهای آن درآید.

نوجوانان و جوانان در جریان کسب تجارب تازه و روشن ساختن هویت خویش این امکان وجود دارد که ارتباط مستحکمی با خانواده و اقوام و همسالان نداشته باشند و احساس ناامنی کنند. نوجوانانی که اسیر دودلی هستند، به احتمال زیاد از فرهنگ و خانواده خویش و حتی از خود تصور مناسبی ندارد و دچار بحران هویت گردیده است.

بحران هویت از جمله عوامل آسیب زای اجتماعی است و دارای پیامدهای منفی نظیر اعتیاد، طلاق، بزهکاری و انواع انحرافات اجتماعی، بیکاری، و ..... می باشد [۱۷].

هویت از دو سطح فردی و جمعی تشکیل می شود که در متون جامعه شناسی، هویت جمعی به زیرگروه هایی چون هویت گروهی و هویت ملی تقسیم می گردد. در این میان، آنچه مهم به نظر می رسد، چگونگی پیوند میان هویت فردی و هویت جمعی است [۶].

به طور کلی هویت ها یا خاستگاه دینی دارند و تعالیم و آموزه های علمی و وحیانی در ایجاد آن، نقش محوری ایفا می کند یا مادی هستند و آرمان ها و ارزش ها و غایات دست ساز بشری تعیین کننده سمت و وسوی هویت هاست.

از آن جایی که بحران هویت به دلیل شرایط خاص کشورمان و جوان بودن جمعیت کشور گریبان گیر جوانان می شود و بی انگیزگی و بی مسئولیتی را در آن ها به وجود می آورد و مانع از فعالیت های مفید و سازنده آنان می گردد، لذا بررسی بیشتر این مسئله توسط پژوهشگران لازم می باشد.

کارکردهایی که برای هویت می توان در نظر گرفت، عبارتند از:
۱. انسجام و همبستگی ملی

۲. ایجاد آگاهی ملی و جهت دهی به زندگی

۳. تعیین ساز و کارهای فرهنگ سیاسی (به معنای چارچوب حفظ کننده مدنیت و انتظام ملی).

با توجه به کارکردهای فوق می توان دریافت که هویت به منزله تکیه گاهی است که جوامع در گذر تاریخی خود به سوی آینده، به آن تکیه می کنند. هویت ها به هر میزان که از مبانی و غایات منطقی و منظم برخوردار باشند، در رهگذر پراشوب گسست های فرهنگی و تعارض های هویتی، به همان میزان سر به سلامت می برند و توان حفاظت از اعضای خود را خواهند داشت. به همین منظور الگوهای تاریخی و دینی در تعیین مسیر بسیار مهم است [۱۷].

سه مرحله از هویت که منشأ آثار عمیق در وجود انسان می گردد:

رشد کودکان نقش دارد. سیادت و همکاران [۱۹] در پژوهش خود اشاره داشته اند که برنامه های مهارت های اجتماعی بر ابعاد هویت کودکان تاثیر گذار است. شوارتز^۱ و همکاران [۲۰] در بررسی رابطه عملکرد خانواده و رشد هویت اعلام نمود که تاثیر عملکرد خانواده و مراقبین کودک در هویت یابی طی سال های اولیه نوجوانی بیشتر از میانی نوجوانی می باشد.

لذا فعالیت های مدارس باید با هدف هویت بخشی دانش آموزان طرح ریزی شود و آموزش و پرورش در زمینه هویت یابی نوجوانان تدابیر مناسبی را بیندیشد و با اتخاذ روش های مناسب در حیطه ی شناختی و عاطفی، به تقویت هویت فردی و ملی دانش آموزان همت گمارد. در مسیر دستیابی به این هدف، پیشنهادهای زیر ارائه می گردد:

۱- توجه به تاریخ گذشته، ضرورتی غیرقابل انکار در راستای فهم سرگذشت مشترک ما ایرانیان است. تجربیات، تشریفات، عادات و باورهایی که در سیاست های هویتی پیشینیان آمده است، عناصر و اجزای ضروری سیاست های کنونی هستند. تجارب ملی گذشته، کانال هایی هستند که هر ملت از طریق آنها زندگی را تعبیر می کند. این تجارب، ساختاری نمادین را فراهم می کنند که همچون فانوسی دریایی، آیندگان را در آبهای پرتلاطم جهان معاصر هدایت می نمایند. بنابراین، اگر به واسطه ایجاد انقلاب در ارزش ها و تحول اخلاق اجتماعی، رفتارهای گذشته حکومتگران مستبد، ظالم و وابسته مورد نقد و انتقاد قرار می گیرد، باید تلاش شود اولاً با نگاهی نقادانه، مستند و تحلیلی این بحث مطرح شود و ثانیاً زوایای هویت اجتماعی مردم این سرزمین در آن دوران که فارغ از حکومت و سیاست های حکومتی جریان داشته است، مورد توجه قرار گیرد. اصالت بخشیدن به میراث هویتی گذشته، امری گریزناپذیر برای ایجاد امیدواری و مشارکت مبتنی بر پای بندی به زوایای هویت ملی است.

۲- کتاب های درسی باید با دقت و ظرافت به تبیین مفاهیم معتبر فرهنگی، به فراخور سن و شرایط محیطی دانش آموزان، پرداخته و چنان پیوندی را ایجاد کنند که موجبات رشد و پایداری ارزش های هویت ملی را فراهم نماید. به عنوان مثال، از تصاویر سمعی و بصری در متن کتاب بهره گرفته شود، نرم افزارهای رایانه ای ویژه ای برای آموزش دانش آموزان طراحی شود، سایت هایی که به نظر مفید هستند معرفی شوند، و ضرورت ادراک منطقی و مستدل، به طور دائم مورد تأیید قرار گیرد.

۳- توجه و اهتمام هر چه بیشتر به قواعد نظم و دیسپلین حاکم بر فضای آموزشی (اعم از معلم، دانش آموز و فضای آموزشی)

برجسته در دنیای امروز است و نیاز و گرایش به آن از ضرورت های انکار ناپذیر در هر جامعه ای محسوب می شود. با توجه به اینکه نظام آموزش و پرورش در همه کشورها بزرگترین سرمایه انسانی را در اختیار دارد، می تواند یکی از بهترین راه های تحکیم و تقویت هویت فردی و ملی دانش آموزان باشد. هویت امری است اکتسابی و در هر فرد به طریقی کسب می گردد. کودکان به دلیل ارتباط بیشتر با خانواده مدرسه و جامعه و نیز امروزه بیشتر با رسانه های جمعی لذا بیش از گذشته در امر هویت یابی تحت تاثیر قرار می گیرند. دانش آموزان در سالهای مهم رشد روانی اجتماعی، محتوای کتب درسی و روابط و مناسبات اجتماعی حاکم بر مدرسه و برنامه های پرورشی و فوق برنامه به عنوان منابع اصلی هویت یابی دانش آموزان در سطح مدرسه، تاثیر انکار ناپذیری بر شکل گیری جهت گیری های شناختی، عاطفی و کنشی و تکوین تعلقات فردی و ملی آنها دارد. با عنایت به رویکرد جدید آموزش و پرورش و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش زمینه های مشارکت دهی دانش آموزان در امور مدارس و به تبع آن ارتقای شخصیت وجودی و فردی دانش آموزان و تعلقات ملی آنان بیش از پیش مهیا شده است. بنابراین انتظار می رود که با حضور در مدرسه تعلقات فردی و ملی دانش آموزان ارتقا یابد.

خانواده خودآگاه یا ناخودآگاه، هویت فردی، فرهنگی و اجتماعی فرزند را با توانش ارتباطی خود شکل می دهد و در به فعلیت در آوردن عاملیت افراد نقش دارد. در صورتی که والدین کودکان را به طرز مناسبی با ارزش های پایدار و هنجارهای مناسب تطبیق دهند، این اعضا قابلیت عملکرد مناسب در شرایط زمانی- مکانی متفاوت را می یابند و استراتژی مناسبی در مواجهه با تکنولوژی نوین اتخاذ می کنند.

گیدنز^۵ [۱۶] معتقد است خانواده و نقش های درون آن دستخوش دگرگونی های اساسی شده است و این دگرگونی ها در ابعاد هویت اجتماعی و فردی کاملاً هویداست. طبق این پژوهش رسانه ها نیز در شکل گیری هویت جمعی کودکان و نوجوانان نقش بسزایی دارند. برنامه های تلویزیونی و ماهواره ای تاثیرات منفی و مثبتی بر شخصیت کودکان دارند. نقش رسانه ها در توده ای کردن اطلاعات و همچنین فرهنگ سازی سبب می شود استفاده مداوم از آنها به خصوص تلویزیون نقش مهمی در ساخت شخصیت ها و در نتیجه هویت ایفا کند.

دنيس^۶ (۱۸) نشان داد که بین هویت و روش های تربیت کودکان و سازمان دهی خانواده و مدرسه رابطه وجود دارد. پروسا^۷ (۱۹۹۳) دریافت که بین روش حل تعارض ها و پیوستگی اعضا در خانواده با رشد هویت رابطه وجود دارد و الگوی تعامل پایدار، نظم دهنده و انعطاف پذیر خانواده در پاسخ به شرایط در

نظام تعلیم و تربیت خلاق و پویای آن وابسته است که بتواند انسان‌هایی کوشا، و مستعد بسازد.

نظام آموزش و پرورش برای دستیابی به اهداف خود، علاوه بر تهیه و تدارک متون درسی مناسب، ناگزیر است در زمینه‌های دیگری نظیر فیلم و سریال‌های تلویزیونی نیز سرمایه‌گذاری کند تا از طریق آنها بتواند هم آگاهی‌های مورد نظر خویش را ترویج کند و هم زمینه را برای تأکید بر آنچه آموزش داده شده است، فراهم نماید

واژه نامه

1. Bandura	بندورا
2. Self-selection	خودگزینی
3. Self-directed	خود هدایتی
4. Goffman	گافمن
5. Giddens	گیدنز
6. Dennis	دنيس
7. Prosa	پروسا
8. shvartaz	شوارتز

فهرست منابع

- [1] Babaei M. Deep Attitude Towards the Promotion of Individual Identity and the Relationship with the National Identity of Students of New Educational Thoughts, 2014;(7)1:64-49.
- [2] Mirhashemi M, Haidarpour L. Relationship between social factors and students' social identity. Social Research Quarterly, 2011; (4)1: 184-167.
- [3] Abdolahi. Identity Crisis and Collective Identity of Dynamism and its Evolution Mechanism in Iran, Letter of the Iranian Chassis Society Association, Allameh Tabatabaei University Press. 1995.
- [4] Rezaei A. Investigating the Impact of Family Structural Changes on Social Identity, Conference on Social Institutions and National Solidarity. 2006.
- [5] Takloo H. The effect of education related to students' national identity issues on society. Journal of Education and Learning, 2015; (1)1: 59-44.
- [6] Zare M, Ahmadi S. The effectiveness of play therapy through cognitive-behavioral methods in reducing children's behavioral problems. Journal of Thought and Behavior, 2007;(1)3.
- [7] Bahrami A. Analysis of issues related to students' national identity and promotion of individual identity in Arak, 2016; (15)5:9-1.

می‌تواند موجب پرورش روحیه انضباط جمعی در میان دانش‌آموزان شود. ضرورت توجه به برگزاری منظم آئین صبحگاهی، پخش سرود ملی، نصب پرچم در انظار دانش‌آموزان و به اهتزاز در آوردن روزانه آن و پخش موسیقی‌های محلی همگرایانه در ایام جشن‌های ملی (نظیر دهه فجر)، می‌تواند موجب فراهم‌شدن زمینه‌های جانبی لازم برای فراگیری مبانی و مؤلفه‌های هویتی شود.

۴- دانش‌آموزان کشور ما فرهنگ‌های محلی - قومی مختلفی دارند. بنابراین تدوین کتب درسی نیازمند توجه به هویت‌های فرومی در عین اولویت‌دادن به عناصر هویت ملی است. در واقع، با رویارو قرار ندادن هویت‌های خرد و کلان و توجه به وجه هم‌تکمیلی آنان، می‌بایست تلاش نمود تا در متون درسی تدوین‌شده، زمینه‌های احترام به فرهنگ، زبان و نشانه‌های هویتی ملی و محلی فراهم شود. استفاده از فولکلور، ادبیات و ترانه‌های محلی اقوام ایرانی که با جهت‌گیری کلان ملی همراه باشد، می‌تواند به تقویت حس تعلق بینجامد.

۵- توجه به نقش معلم در فرایندهای آموزشی از اهمیت بسزایی برخوردار است. معلمین باید خود با ارکان هویت ملی آشنا بوده و به عنوان اصلی‌ترین عنصر آموزشی، افرادی واجد صلاحیت باشند. بهره‌گیری از معلمین که بنا به هر دلیلی سرخورده و مأیوس به نظر می‌رسند، می‌تواند موجب از دست رفتن فرصت‌های پیش رو و حتی تخریب وجوه هویت جمعی شود؛ زیرا دانش‌آموز، معلم خویش را الگو و مرجعی می‌داند که می‌توان با استناد به رفتارها و نوع ادراک او به فضای پیرامون خود معنا می‌بخشید. آموزش‌های دوره‌ای معلمین، تهیه کتب کمک آموزشی و حفظ شأن و جایگاه معلمین، می‌تواند از عوامل مؤثر در این زمینه باشد.

۶- آموزش و پرورش، به عنوان نهاد اجتماعی، باید با مطالعه ساختارهای جامعه، در جهت برآورده ساختن نیازهای آن عمل کند. بنابراین، محتوای دروس نمی‌تواند و نباید بدون توجه به نیازهای واقعی جامعه و مسائل ناشی از آن، به نحوی غیرواقعی به انعکاس مطالبی پردازد که دغدغه‌های اصلی افراد آن جامعه نیست و یا اگر هست آرمان‌هایی دست‌نیافتنی است؛ نظیر تربیت انسان کامل، که در چارچوب اهداف آموزش و پرورش آمده است. تحقق جامعه‌ای کمال‌یافته، در وهله اول مستلزم وجود شهروندانی است که باورها، گرایش‌ها و تمایلات لازم را برای پیشرفت و توسعه آن جامعه داشته باشند. این افراد به عنوان سرمایه‌های اساسی جامعه، تعیین و تسهیل‌کننده فرایند توسعه پایدار در تمام حوزه‌های فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی خواهد بود. دستیابی به جامعه سالم و رشدیافته، بیش از آنکه تابع موقعیت جغرافیایی یا میزان منابع مادی لازم در آن باشد، به

- Journal of Psychological Studies, 2011(0): 87-102.
- [14] Moin M. Moein dictionary. Amir Kabir Publications. 2007.
- [15] Amid H. Farhang Persian Amid. Amir Kabir Publications. 1996.
- [16] Giddens. Modernity and Personality: Society and Personal Identity in the New Age, Translator: Nasser Movafeghian, Tehran, Ney Publishing. 1999.
- [17] Akbari B. The crisis of identity and religious identity. Peak Noor Magazine, 2008; (6)4: 231-219.
- [18] Dennis RM. Childhood, Identity, Social Ambivalence, and the Mystique of Race. In Race and the Lifecourse Palgrave Macmillan, New York. 2014; 21-41.
- [19] Siadat S, Jadidi M. The effect of social skills training on self-esteem and identity dimensions of working children. Journal of Educational Psychology, 2015; (11)37: 101-83.
- [20] Schwartz SJ, Mason CA, Pantin H, Szapocznik J. Longitudinal relationships between family functioning and identity development in Hispanic adolescents: Continuity and change. The Journal of early adolescence, 2009; 29(2): 177-211.
- [8] Babaei M, Yazdi SM, Hosseinian S. Evaluation of the effectiveness of group play therapy with guidance on elementary school students' behavioral disorder. Quarterly Journal of New Educational Thoughts. 2011; (7)1
- [9] Jalali S, Aghaei A, Rumi H, Kar Ahmadi M. The effect of group play therapy on the specific fear of 5 to 11 year old children that you refer to Isfahan medical clinics. Applied Psychology Scientist and Researcher » 2008; 38(16)25-40
- [10] Jafari A, Khalatbari J, Todar R, Abolfathi, H. The effect of play therapy with Mickenbaum cognitive-behavioral approach in reducing shyness and social isolation of primary school children in the city. New Findings in Psychology, 2011; (6)18
- [11] Rashidi Zafar M, Jan Bozorgi M, Shaghghi F. The effectiveness of play therapy on promoting positive social behavior in preschool children. Journal of Behavioral Sciences, 2012;(19)1
- [12] Amir F, Hosseinabadi H, Asghari Nekah, SM, Taybi Z. Evaluation of the effectiveness of parent-child relationship therapy (CPRT) on parenting styles. Journal of Family Counseling and Psychotherapy, 2012; (1)4: 473-489
- [13] .Khoshbakht F. Relationship between parenting styles and antisocial and social behaviors of preschool children in play,